

Būsimųjų mokytojų mokymosi motyvacija: psichologiniai parametrai

Neringa Paliukaitė

Socialinių mokslų (psichologijos) magistrė
Vilniaus 1-osios specialios
internatinės mokyklos psichologė
Vitebsko g. 19, LT-11350 Vilnius
Tel. (8 5) 262 68 01; 8 677 050 57
El. paštas: npaliukaite@navigator.lv

Straipsnyje nagrinėjama skirtingų specialybių (psichologijos ir lietuvių filologijos) studentų mokymosi motyvacija. Akcentuojama aukštojo mokslo virsmo iš elitinio į masinį tendencija, edukacinės paradigmos kaita iš mokymo į mokymąsi, būtinas ikiprofesinis būsimųjų specialybės mokytojų rengimas ir atranka. Remiantis dažniausiai vartojamomis sampratomis aptariama motyvo, motyvacijos sąvokos. Išskirti mokymosi motyvacijos psichologiniai parametrai: aspiracijos, vertybinės orientacijos, tolesnio mokymosi motyvai. Tyrimo duomenys atskleidė, kad dauguma būsimųjų mokytojų neturi vidinės motyvacijos dirbti pedagoginį darbą.

Pagrindiniai žodžiai: motyvas, motyvacija, aspiracijos, vertybinės orientacijos, tolesnio mokymosi motyvai.

Temos aktualumas

Visuomenė išgyvena laikotarpį, kai aukštasis mokslas iš elitinio virsta masiniu, tradicinę mokymo paradigmą keičia nauja edukacinė paradigma, prioritetus skirianti mokymuisi. Tačiau, anot P. Ramsden (2000), požiūris į studijas aukštosiose mokyklose grindžiamas ne mokymosi (aktyvia žinių kūrimosi), o mokymo (pasvyvia informacijos perėmimo) paradigma. Aukštojo mokslo masiškėjimas, kai savo edukacinius poreikius pradeda tenkinti vis daugiau visuomenės narių, skatina į studentą žvelgti

kaip į savarankiškai besimokantį subjektą. Šiuo mokymosi paradigmos kontekstu būtina pradinė studento mokymosi motyvacija. Autoriai pripažįsta, kad siekiant parengti pakankamai dalykiškai stiprų ir profesiskai – pedagogiskai kryptingą [...] mokytoją, neužtenka paprastos stichinės atrankos, vykdomos pagal naują įsigaliojančią Lietuvos priėmimo į aukštąsias mokyklas sistemą, nes būtinas ilgalaikis ikiprofesinis būsimųjų specialybės mokytojų rengimas ir atranka (Balčiūnaitė, Kregždė, 2004, p. 11). Kitaip tariant, studentų atranka į aukštąją

mokyklą turi būti tokia, kad studijuoti ateitų jau motyvuoti studentai (Pukelis, 1996; Biggs, 1999; Rodzevičiūtė, 2003).

Nuo motyvo priklauso kiekvienos veiklos pradžia, vyksmas ir sėkmė. Psichologijos žodyne (1993, p. 177) motyvai apibūdinami kaip individo „aktyvumą skatinantys ir jo veiklos kryptį lemiantys aplinkos arba vidaus veiksniai; materialūs arba idealūs individo tikslai; individo veiksmų ir poelgių pasirinkimo priežastis, kurią pats individas suvokia“. G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996, p. 225) nurodo, kad motyvai visada susiję su kuriuo nors stipriu poreikiu. Poreikis – visokio elgesio pradžia. Kilus poreikiui patiriama emocinė įtampa, o tai skatina veikti ir tą poreikį patenkinti. Suaktyvintas, suaktualintas poreikis tampa motyvu (Butkevičienė, 2002, p. 157). Autoriai pateikia tris požiūrius į motyvo ir poreikio sąsają: pirma, motyvas yra ne pats poreikis, bet objektai (vaizdiniai, mintys), galintys patenkinti poreikį; antra, motyvas yra išsąmonintas poreikis; trečia, motyvas ir poreikis tapatinami (Rupšienė, 2000; Laurinavičiūtė, 2002). Motyvacija – tai „elgesio, veiksmų, veiklos skatinimo procesas, kurį sukelia įvairūs motyvai, į motyvų visumą“ (Psichologijos žodynas, 1993, p. 176–177). Mokslinės literatūros analizė parodė, kad panašios nuomonės ir dauguma autorių (Jovaiša, 1993; Parkinson, 1994; Legkauskas, 2002 ir kt.). M. Knowles (1993, 84), integruodamas visas žinomas motyvacijos teorijas į vieną schemą, teigia, kad kiekvieno elgesio aktą lemia poreikiai (motyvuojančios jėgos) ir psichologinė aplinka. Patvariausia motyvacija yra susijusi su asmens identiteto plėtote, jo vertybių sistema, prasmingumo suvokimu (Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004, p. 38). Pažymėtina, kad profesinių vertybių tyrimo, ugdymo problemos yra sudėtingos, nes nevienareikšmė pati vertybių samprata, struktūra, problemiškas jų atpažinimo ir klasifikavimo kriterijaus klausimas, ver-

tybių turinio esmės, jų internalizavimo ir kiti klausimai (Gumuliauskienė, Macaitienė, 2002). Knowles (1993) pažymi, kad mokymosi motyvacija bus aukštesnė, jei realiau pats besimokantis (ar jo mokytojas (-a)) identifikuos savo aspiracijas ir įvertins esamą kompetencijos lygį. Tada bus galima tiksliau įvertinti ir mokymosi poreikį. Apibūdinant studentų mokymosi poreikį, svarbu susipažinti su jo atsiradimo sąlygomis ir raida. Studentų mokymosi motyvai susiję su įsivaizduojama jo padėtimi ateityje, perspektyva, mokymosi reikšmės gyvenimui išsąmoninimu. Studentų nuolatinio mokymosi motyvus reikšmingai ugdo perspektyvų suvokimas. Jei studentas supranta universitete įgyjamų teorinių ir praktinių žinių reikšmę, tai labai skatina jo tolesnį mokymąsi (Beresnevičienė, 1998). Mokslinės literatūros analizė parodė, kad yra tyrinėjami Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų mokymosi motyvai (Beresnevičienė, 1995; Leonavičius, 1996; Rupšienė, 1998; Šeščilienė, 1999; Rodzevičiūtė, 2003; Schoroškienė, Žemgulinė, 2003), tačiau palyginti mažai tyrimų, išskiriant mokymosi motyvacijos psichologinius parametrus: aspiracijas, vertybines orientacijas, tolesnio mokymosi motyvus. Tokio mokymosi motyvacijos aspekto (psichologinių mokymosi motyvacijos parametrų) pasirinkimą lemia šių profesinio brendimo parametrų svarba būsimųjų mokytojų profesiniam brendimui ir taip pat jų ugdytinių asmenybei ugdyti. Be to, gerokai dažniau yra tyrinėjama moksleivių, o pastarąjį dešimtmetį – ir suaugusiųjų mokymosi motyvacija. Kita vertus, nemažėja VPU absolventų, pasirenkančių ne pedagoginį darbą. Taigi svarbu pažinti šių dienų pedagoginio profilio aukštosiose mokyklose studijuojančiųjų mokymosi motyvaciją. Tai ir paskatino atlikti šį tyrimą. Šiam tikslui įgyvendinti buvo pasirinktas Vilniaus pedagoginis universitetas (VPU), kaip pedagogus rengianti aukš-

toji mokykla ir edukologijos mokslo ilgame-
tės praktikos židiny.

Taigi, anot I. M. Šeščilienės (2000, p. 3), mo-
kymosi motyvacija ir motyvavimas mokytis ga-
li būti įvardijamas kaip pasaulinė edukacinė
problema, todėl šios srities tyrimai visada ak-
tualūs teoriniu, praktiniu ir lyginamuoju po-
žiūriu.

Tyrimo tikslas – apibūdinti studentų mo-
kymosi motyvaciją, remiantis išskirtais moky-
mosi motyvacijos psichologiniais parametrais
(aspiracijomis, vertybinėmis orientacijomis, tolesnio mokymosi motyvais).

Tyrimo uždaviniai:

- 1) ištirti studentų mokymosi motyvus, as-
piracijas, vertybines orientacijas, tolesnio mokymosi motyvus;
- 2) palyginti skirtingų specialybių (psicho-
logijos ir lietuvių filologijos) studentų
mokymosi motyvus;
- 3) išsiaiškinti, ar skiriasi šių specialybių stu-
dentų aspiracijos, vertybinės orientaci-
jos, tolesnio mokymosi motyvai.

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo 340 tiriamųjų,
studijuojančių VPU PPF (psichologijos specia-
lybės) ir LF (lietuvių filologijos specialybės).
I–IV kurse. 181 (53,23 proc.) tiriamasis buvo
lietuvių filologijos specialybės studentas (9 aka-
deminės grupės), 159 (46,76 proc.) – psicholo-
gijos (4 akademinės grupės); iš viso – 13 aka-
dminių grupių. Tyrime dalyvavo studentai nuo
18 m. iki 36 m. Vyraujanti amžiaus grupė –
19–22 m. studentai. Iki 23 m. amžiaus tiriamieji
sudarė didžiąją imties dalį (96 proc.), vyresnių
nei 24 m. studentų buvo 3,9 proc. Pagal lytį pa-
grindinę tiriamųjų dalį sudarė merginos –
95,6 proc., vaikų – 4,4 proc. Iš jų psichologi-
jos specialybės tiriamųjų buvo 153 (96,2 proc.)
merginos, 6 (3,8 proc.) vaikinai. Lietuvių filo-
logijos specialybės tiriamieji – 172 (95,02 proc.)

merginos ir 9 (4,5 proc.) vaikinai. Tyrimas at-
liktas 2003–2004 metais.

Tyrimo metodika. Tyrimo metu buvo nau-
dojama D. Beresnevičienės (1995) sudaryta
anketa mokymosi motyvacijai tirti. Ši metodi-
ka naudota J. Laurinavičiūtės (2002) disertaci-
niame darbe. Tai – uždara anketa. Atsakymas
į klausimus tiriamasis turėjo pažymėti balus
(nuo 10 iki 1) šalia kiekvieno teiginio reikšmin-
gumo atžvilgiu (mokymosi VPU motyvai ir ver-
tybinės orientacijos) arba pasirinkti vieną teigi-
nį (aspiracijos ir tolesnio mokymosi motyvai).
Išskirtos šios klausimų grupės:

Mokymosi motyvai. Skiriami šie motyvai:
mokytis toliau; tobulėti kaip asmenybei; įgyti
diplomą; atsitiktinės aplinkybės; dėl prestižo;
didesnis atlyginimas; geriau pasiręngti kaip
specialistui; savigarba; galimybė būti nepri-
klausomu; visiškai išnaudoti savo gebėjimus;
kita.

Tolesnio mokymosi motyvai: toliau kelti sa-
vo kvalifikaciją specialybės kursuose; užsiimti
savišvieta; stoti į kitą aukštąją mokyklą arba
studijuoti kitą specialybę; studijuoti magistran-
tūroje; doktorantūroje; kita.

Aspiracijų lygis: psichologas (lituanistas);
psichoterapeutas (redaktorius, žurnalistas);
psichologijos (lietuvių kalbos) mokytojas; va-
dovas; verslininkas; kita.

Vertybinės orientacijos: geros gyvenimo są-
lygos; galimybė dirbti mėgstamą darbą; gali-
mybė tobulėti kaip asmenybei; sveikata; suta-
rimas ir meilė šeimoje; geri santykiai su ben-
draamžiais; geri santykiai su viršininkais; gali-
mybė kurti; galimybė nuolat mokytis ir tobulėti
kaip specialistui; galimybė valdyti kitus; kita.

Tyrimo metu taikyti šie **metodai:** mokslinės
literatūros analizė, studentų anketinė apklausa;
siekiama nustatyti studijuojančiųjų psicho-
logiją ir lietuvių filologiją atsakymų skirtumus,
taikytas χ^2 (chi kvadratu) kriterijaus testas;
duomenų matematinė statistinė analizė atlik-

1 lentelė. Studentų mokymosi motyvų įvertinimo balais aritmetinis vidurkis

Mokymosi VPU motyvai	MM1	MM2	MM3	MM4	MM5	MM6	MM7	MM8	MM9	MM10
Vidurkiai	7,76	8,63	8,55	4,29	3,35	4,53	6,33	5,50	5,92	6,08

MM1 – „ketinate mokytis toliau“, MM2 – „norite tobulinti save kaip asmenybę“, MM3 – „norite įgyti diplomą“, MM4 – „atsitiktinės aplinkybės“, MM5 – „dėl prestižo“, MM6 – „didesnis atlyginimas“, MM7 – „norite geriau pasirengti kaip specialistas“, MM8 – „savigarba“, MM9 – „galimybė būti nepriklausomam“, MM10 – „visiškai išnaudoti savo gebėjimus“.

ta naudojant statistinės analizės sistemą SPSS 10.0 for Windows.

Tyrimo rezultatai. Studentų mokymosi VPU motyvai buvo vertinti anketoje respondentų pažymėtais balais (nuo 10 iki 1) reikšmingumo atžvilgiu. Matematinis vidurkis buvo skaičiuojamas iš gautų anketinės apklausos duomenų. Anketinės apklausos duomenys pateikiami 1 lentelėje.

Iš 1 lentelės matyti, kad norą tobulinti save kaip asmenybę bei įgyti diplomą studentai įvertino aukščiausiais balais – įvertinimo vidurkiai atitinkamai 8,63 ir 8,55 balo. Daugelis anksčiau tyrimų rezultatų rodo tą pačią tendenciją, t. y. studentus labiausiai motyvuoja mokytis noras tobulinti save kaip asmenybę (Beresnevičienė, 1995, 1998) ir gauti aukštojo mokslo diplomą (Beresnevičienė, 1995, 1998; Šeščilienė, 1999; Rodzevičiūtė, 2003). Gana aukštai įvertintas ketinimas mokytis toliau (7,76 balo). Norą geriau pasirengti kaip specialistui ir visiškai išnaudoti savo gebėjimus stu-

dentai įvertino atitinkamai 6,33 ir 6,08 balo. Gana vidutiniais balais įvertinta galimybė būti nepriklausomam (5,92 balo), savigarba (5,50). Žemiausiai įvertintas didesnis atlyginimas (4,53 balo), atsitiktinės aplinkybės (4,29 balo) ir prestižo siekimas (3,35 balo). Šie tyrimo duomenys prieštarauja kai kurių tyrėjų (Rodzevičiūtė, 2003) išvadoms, kad gana daug studentų į VPU įstojo atsitiktinai.

Apibendrinę 1 lentelėje pateiktus rezultatus matome, kad mokymosi motyvų įvertinimo vidurkiai svyruoja nuo 8,63 iki 3,35 balo. Taigi studijuoti VPU studentus labiausiai motyvuoja noras tobulėti kaip asmenybei, įgyti diplomą ir ketinimas mokytis toliau, mažiausiai – prestižo siekimas.

2 lentelėje pateikti studentų pasiskirstymo pagal aspiracijas rezultatai.

Tyrimo duomenys (2 lentelė) parodė, kad baigę VPU studentai labiausiai norėtų dirbti psichologais arba lituanistais (39,7 proc.). Tikslinga pažymėti, kad psichologais (iš psicholo-

2 lentelė. Studentų pasiskirstymas pagal aspiracijas

Aspiracijos	As1	As2	As3	As4	As5	Nepasirinko	Iš viso
Tiriamųjų skaičius	135	69	77	35	17	7	340
Procentinė išraiška	39,7%	20,3%	22,6%	10,3%	5%	2,1%	100%

As1 – Psichologas / lituanistas, As2 – Psichoterapeutas / redaktorius, As3 – Specialybės mokytojas, As4 – Vadovas, As5 – Verslininkas.

gijos specialybės tiriamųjų) norėtų dirbti 60,9 proc. respondentų, o lituanistais (iš lietuvių filologijos specialybės tiriamųjų) – 22,6 proc. respondentų. 22,6 proc. studentų norėtų tapti specialybės mokytojais ir 20,3 proc. psichoterapeutais arba redaktorais. Mažiausiai studentų norėtų dirbti vadovaujantį darbą (10,3 proc.) ir turėti savo verslą (5 proc.). Nepasirinko – 2,1 proc. studentų. Anksčiau atlikti tyrimai (Balčiūnaitė, Kregždė, 2004; Tamošiūnas, 1998) rodo, kad kiekvienos specialybės mokytojo profesinio kryptingumo struktūroje svarbūs du komponentai: profesinis – pedagoginis ir dalykinis kryptingumas. Mūsų tyrimas rodo, kad tarp būsimųjų mokytojų yra pastebimai išreikštas dalykinis komponentas.

Tikslinga palyginti skirtingų specialybių (psichologijos ir lietuvių filologijos) studentų aspiracijas. Taigi mūsų tyrimo duomenys rodo, jog psichologiją VPU studijuojantys studentai labiau norėtų būti psichologais (60,9 proc.), psichoterapeutais (22,4 proc.) nei psichologijos mokytojais. Iš psichologiją studijuojančių mokytojais norėtų dirbti tik 5,1 proc. studentų, 7,7 proc. psichologiją studijuojančių norėtų tapti vadovais, 3,8 proc. – verslininkais. Lietuvių filologijos studentai mieliau nei psichologijos specialybės studentai renkasi mokytojo darbą (39,0 proc.), jie nori būti vadovais (13 proc.), verslininkais (6,2 proc.); lituanistais norėtų būti 22,6 proc., redaktorais / žurnalistais – 19,2 proc. tiriamų-

jų. Renkantis būsimą darbą gauti statistiniai skirtumai tarp skirtingų specialybių studentų ($\chi^2(4) = 74,647, p = 0,001$). Gauti duomenys rodo, kad tarp psichologijos specialybės studentų pasigendama vidinės motyvacijos ir noro save realizuoti pedagoginėje veikloje. Šie tyrimo duomenys sutampa su F. Balčiūnaitės, S. Kregždės (2004) tyrimų duomenimis, kad psichologijos studentai dažniau norėtų tapti psichologais – konsultantais, psichoterapeutais nei psichologijos mokytojais. Ir net dėl susidariusių aplinkybių igiję pedagoginės psichologijos kvalifikaciją, specialistai nenoriai imasi psichologijos mokytojo veiklos, siekia nuo jos atsipalaiduoti (Balčiūnaitė, Kregždė, 2004, p. 11). Taigi psichologijos specialybės studentų vidinė motyvacija dirbti pedagoginį darbą gana menka.

Studentų vertybinės orientacijos, kaip ir mokymosi VPU motyvai, buvo įvertintos anketoje respondentų pažymėtais balais (nuo 10 iki 1) reikšmingumo atžvilgiu. Buvo skaičiuojamas duomenų aritmetinis vidurkis. Studentų vertybinių orientacijų duomenys teikiami 3 lentelėje.

Tyrimo duomenys rodo (3 lentelė), kad studentai aukščiausiais balais įvertino sveikatą – įvertinimų vidurkis – 8,60 balo bei sutarimą ir meilę šeimoje (8,57 balo). Kiek žemesniais balais vertinta galimybė dirbti mėgstamą darbą (8,37 balo), galimybė tobulėti kaip asmenybei (7,72 balo) ir geros gyvenimo sąlygos (7,59 ba-

3 lentelė. Studentų vertybinių orientacijų įvertinimo balais aritmetinis vidurkis

Vertybinės orientacijos	VO1	VO2	VO3	VO4	VO5	VO6	VO7	VO8	VO9	VO10
Vidurkiai	7,59	8,37	7,72	8,60	8,57	6,00	5,48	5,43	5,96	3,31

VO1 – „geros gyvenimo sąlygos“, VO2 – „galimybė dirbti mėgstamą darbą“, VO3 – „galimybė tobulėti kaip asmenybei“, VO4 – „sveikata“, VO5 – „sutarimas ir meilė šeimoje“, VO6 – „geri santykiai su bendraamžiais“, VO7 – „geri santykiai su viršininkais“, VO8 – „galimybė kurti „, VO9 – „galimybė nuolat mokytis ir tobulėti kaip specialistui“, VO10 – „galimybė valdyti kitus“.

4 lentelė. Studentų pasiskirstymas pagal tolesnio mokymosi motyvus

TMM	TMM1	TMM2	TMM3	TMM4	TMM5	Iš viso
Tiriamųjų skaičius	52	33	37	170	48	340
Procentinė išraiška	15,3%	9,7%	10,9%	50%	14,1%	100%

TMM – tolesnio mokymosi motyvai, TMM1 – „toliau kelti kvalifikaciją specialybės kursuose“, TMM2 – „užsiimti savišvieta“, TMM3 – „stoti į kitą aukštąją mokyklą (studijuoti kitą specialybę)“, TMM4 – „studijuoti magistrantūroje“, TMM5 – „studijuoti doktorantūroje“.

lo). Kai kurių mokslininkų (Beresnevičienė, 1995) gauti ankstesnių tyrimų rezultatai rodo panašią tendenciją, kad studentams svarbiausios vertybės buvo geros gyvenimo sąlygos, galimybė dirbti mėgstamą darbą ir sutarimas šeimoje. Kiek aukščiau už vidutinį (surinktas balų skaičius peržengia vidutinį) įvertinti geri santykiai su bendraamžiais (6,00 balo), galimybė nuolat mokytis ir tobulėti kaip specialistui (5,96 balo), geri santykiai su viršininiais (5,48 balo) ir galimybė kurti (5,43 balo). Žemiausiai respondentai įvertino galimybę valdyti kitus (įvertinimų vidurkis – 3,31 balo, t. y. neperžengia vidutinio). 4 lentelėje pateikti studentų pasiskirstymo pagal tolesnio mokymosi motyvus rezultatai.

Iš 4 lentelės matyti, kad 50 proc. studentų tolesnį mokymąsi sieja su magistrantūros studijomis. Mažiau studentų tolesnį mokymąsi sieja su kvalifikacijos kėlimu specialybės kursuose (15,3 proc.) ir doktorantūros studijomis (14,1 proc.). Mažiausiai studentų ketina stoti į kitą aukštąją mokyklą (10,9 proc.) ir užsiimti savišvieta (9,7 proc.). Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad studijuojantys psichologiją studentai labiau nei lietuvių filologiją ketina studijuoti magistrantūroje (63,5 proc.) ir doktorantūroje (23,3 proc.); lietuvių filologijos specialybės studentai, mieliau nei psichologijos studentai renkasi kvalifikacijos kėlimą specialybės kursuose (23,8 proc.), labiau norėtų stoti į

kitą aukštąją mokyklą (16,6 proc.) ir užsiimti savišvieta (15,5 proc.), ir šie skirtumai statistiškai reikšmingi ($\chi^2(4) = 71,541$, $p = 0,001$).

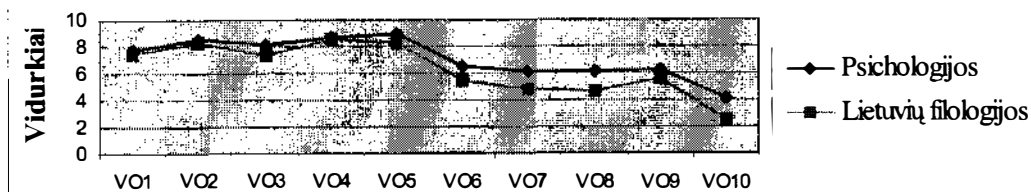
Palyginus skirtingų specialybių studentų mokymosi VPU motyvus (žr. 5 lentelę), matyti, kad psichologijos specialybės studentus labiau nei lietuvių filologijos motyvuoja ketinimas mokytis toliau ($t(338) = 4,592$, $p < 0,001$), noras tobulinti save kaip asmenybę ($t(337) = 3,149$, $p = 0,002$), atsitiktinės aplinkybės ($t(338) = 2,065$, $p = 0,040$), savigarba ($t(338) = 2,250$, $p = 0,025$), galimybė būti nepriklausomam ($t(338) = 2,380$, $p = 0,018$), visiškai išnaudoti savo gebėjimus ($t(337) = 4,361$, $p = 0,001$).

Psichologijos specialybės studentai labiau nei lietuvių filologijos specialybės studentai vertina galimybę tobulėti kaip asmenybei ($t(338) = 3,112$, $p = 0,002$), sutarimą ir meilę šeimoje ($t(332,452) = 3,286$, $p = 0,001$), gerus santykius su bendraamžiais ($t(326,646) = 4,036$, $p = 0,001$), gerus santykius su viršininiais ($t(324,881) = 4,425$, $p = 0,001$), galimybę kurti ($t(321,369) = 4,533$, $p = 0,001$), galimybę nuolat mokytis ir tobulėti kaip specialistui ($t(338) = 2,141$, $p = 0,033$) ir galimybę valdyti kitus ($t(312,457) = 4,999$, $p = 0,001$). D. Beresnevičienės (1995) tyrimai rodo, kad studentams (kaip ir suaugusiųjų mokyklų moksleiviams) svarbiausios vertybinės orientacijos buvo geros gyvenimo sąlygos, galimybė dirbti mėgstamą darbą ir sutarimas šeimoje.

5 lentelė. Mokymosi motyvų psichologijos ir lietuvių filologijos specialybės studentų grupėse palyginimas

Grupė Mokymosi Motyvai	Psichologijos specialybės studentai		Lietuvių filologijos specialybės studentai		t-testas		
	X	σ	X	σ	t	df	p
MM1	8,43	2,35	7,09	3,02	4,592	332	0,000
MM2	8,96	1,71	8,31	2,05	3,149	337	0,002
MM3	8,79	1,91	8,32	2,25	2,065	338	0,040
MM4	4,09	3,30	4,50	3,21	-1,173	338	0,242
MM5	3,16	2,68	3,55	2,69	-1,312	338	0,190
MM6	4,46	3,08	4,60	2,78	-0,433	338	0,665
MM7	6,39	2,96	6,27	2,93	0,390	338	0,697
MM8	5,85	2,90	5,16	2,74	2,250	338	0,025
MM9	6,30	2,92	5,54	2,91	2,380	338	0,018
MM10	6,78	2,99	5,38	2,90	4,361	337	0,001

MM1 – „ketinate mokytis toliau“, MM2 – „norite tobulinti save kaip asmenybę“, MM3 – „norite įgyti diplomą“, MM4 – „atsitiktinės aplinkybės“, MM5 – „dėl prestižo“, MM6 – „didesnis atlyginimas“, MM7 – „norite geriau pasirengti kaip specialistas“, MM8 – „savigarba“, MM9 – „galimybė būti nepriklausomam“, MM10 – „visiškai išnaudoti savo gebėjimus“.

Pav. Vertybinių orientacijų psichologijos ir lietuvių filologijos specialybės studentų grupėse palyginimas (pagal vidurkius)

VO1 – „geros gyvenimo sąlygos“, VO2 – „galimybė dirbti mėgstamą darbą“, VO3 – „galimybė tobulėti kaip asmenybei“, VO4 – „sveikata“, VO5 – „sutarimas ir meilė šeimoje“, VO6 – „geri santykiai su bendraamžiais“, VO7 – „geri santykiai su viršininiais“, VO8 – „galimybė kurti“, VO9 – „galimybė nuolat mokytis ir tobulėti kaip specialistui“, VO10 – „galimybė valdyti kitus“.

Išvados

1. VPU studentų tyrimas parodė, kad dauguma šioje aukštojoje mokykloje studijuojančiųjų neturi vidinės motyvacijos dirbti pedagoginį darbą, jie nenori būti mokytojais. Tyrimo duomenys atskleidė, kad studijuoti VPU studentus labiausiai motyvuoja noras tobulėti kaip asmenybei, noras įgyti diplomą ir ketinimas mokytis toliau, mažiausiai – prestižo siekimas. Tik 22,6 proc. respondentų baigę studijas no-

rėtų dirbti specialybės mokytojais. Pedagoginio kryptingumo ypač stinga būsimiems psichologijos mokytojams (iš psichologiją studijuojančiųjų mokytojais norėtų dirbti tik 5,1 proc. tiriamųjų).

2. Baigę VPU studentai norėtų dirbti psichologais arba lituanistais (39,7 proc.), mažiausiai respondentų norėtų turėti savo verslą (5 proc.). 50 proc. studentų tolesnį mokymąsi sieja su magistrantūros studijomis ir tik

9,7 proc. norėtų užsiimti savišvieta. Aukščiausiais balais būsimieji mokytojai vertino šias vertybes: sveikatą, sutarimą ir meilę šeimoje, galimybę dirbti mėgstamą darbą, galimybę tobulėti kaip asmenybei, žemiausiais – galimybę valdyti kitus.

3. Psichologijos specialybės studentus labiau nei lietuvių filologijos specialybės studentus motyvuoja ketinimas mokytis toliau, noras tobulėti kaip asmenybei, atsitiktinės aplinkybės, savigarba, galimybė būti nepriklausomiems, visiškai išnaudoti savo gebėjimus.

4. Psichologijos specialybės studentai labiau norėtų būti psichologais (60,9 proc.), o lietuvių filologijos studentai mieliau renkasi lietuvių kalbos mokytojo darbą (39 proc.).

Psichologijos specialybės studentai labiau nei lietuvių filologijos specialybės studentai vertina galimybę tobulėti kaip asmenybei, sutarimą ir meilę šeimoje, gerus santykius su bendraamžiais, gerus santykius su viršininkais, galimybę kurti, galimybę nuolat mokytis ir tobulėti kaip specialistui bei galimybę valdyti kitus; jie labiau ketina studijuoti magistratūroje (63,5 proc.) ir doktorantūroje (23,3 proc.). Lietuvių filologijos specialybės studentai mieliau nei psichologijos studentai renka kvalifikacijos kėlimą specialybės kursuose (23,8 proc.), labiau norėtų stoti į kitą aukštąją mokyklą (16,6 proc.) ir užsiimti savišvieta (15,5 proc.).

LITERATŪRA

1. Balčiūnaitė F., Kregždė S. Psichologijos mokytojų ikiprofesinio rengimo subjekto charakteristika // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: aktualijos ir perspektyvos: X tarptautinė mokslinė konferencija: mokslo darbai, Vilnius, 2004 m. gegužės 27–28 d. P. 11–15.

2. Barkauskaitė M., Motiejūnienė E. Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybės // *Pedagogika*. 2004, t. 70, p. 38–43.

3. Beresnevičienė D. Nuolatinis mokymasis Lietuvoje: [monografija]. Vilnius, 1995.

4. Beresnevičienė D. Universiteto misija nuolatinio mokymosi sistemoje // *Ugdymo psichologija*. Vilnius, 1998, Nr.1 (1), p. 8–15.

5. Biggs J. *Teaching for quality learning at university*. Suffolk: St Edmundsbury Press, 1999.

6. Butkevičienė E. Mokymosi suaugusiųjų mokymo centruose veiksniai ir motyvai // *Pedagogika*. 2002, t. 59, p. 156–162.

7. Butkienė G. ir Kepalaitė A. Mokymasis ir asmenybės brandimas: [ped. psichologijos įvadas studentams, mokytojams, tėvams]. Vilnius, 1996, p. 225–230.

8. Gumuliauskienė A., Macaitienė R. Būsimųjų pedagogų profesinės vertybės // *Pedagogika*. 2002, t. 61, p. 83–91.

9. Jovaiša L. *Pedagogikos terminai*. Kaunas, 1993.

10. Knowles M. *The modern practise of adult education*. Cambridge, 1993.

11. Laurinavičiūtė J. Suaugusiųjų mokymosi motyvacijos genezė šiuolaikinės darbo rinkos sąlygomis: daktaro disertacija. Vilnius, 2002. P. 10.

12. Legkauskas V. Socialinės motyvacijos veiksniai formuojantis tikslo siekimo grupės nario savimonei: daktaro disertacija. Kaunas, 2002.

13. Leonavičius J. Stojimo į aukštąją mokyklą veiksmų ir motyvų kitimas // *Filosofija. Sociologija*. Kaunas, 1996, Nr. 3 (18), p. 18–25.

14. Parkinson B. *Emotion*. New York: Routledge, 1994.

15. *Psichologijos žodynas*. Vilnius, 1993. P. 176–177.

16. Pukelis K. Būsimųjų mokytojų atranka – viena aktualiausių mokytojų rengimo tobulinimo sąlygų // *Pedagogika*. 1996, t. 32, p. 25–35.

17. Ramsden P. *Kaip mokytis aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Aidai, 2000.

18. Rodzevičiūtė E. Stojimo į Vilniaus pedagoginį universitetą motyvai // *Pedagogika*. 2003, t. 65, p. 232–240.

19. Rupšienė L. Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškinys: [monografija]. Klaipėda, 2000.

20. Rupšienė L. Pedagoginio profilio specialybės studentų mokymosi aukštojoje mokykloje motyvacija // *Pedagogika*. 1998, t. 37, p. 80–87.

21. Schoroškienė V., Žemguliene A. Pradinių klasių mokytojo profesijos pasirinkimo motyvai // Nuo pokyčio link sisteminės kaitos darželyje ir pradinėje mokykloje. Vilnius, 2003. P. 59–63.

22. Šeščilienė I. M. Pirmo kurso studentų mokymosi motyvų ypatumai // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: ugdymo kaita ir šiuolaikinės pedagoginės technologijos: VI tarptautinė mokslinė konferencija: mokslo darbai, I dalis: Vilnius, 1999 m. rugščio 23–25 d.

23. Šeščilienė I. M. Pirmo kurso studentų pažintinio kryptingumo ugdymo strategija ir jos efektyvumo tyrimas: daktaro disertacija. Kaunas, 2000.

24. Šeščilienė I. M. Studentų vertybinės orientacijos // Asmenybės ugdymo edukologinės ir psichologinės tendencijos: respublikinės mokslinės konferencijos medžiaga (recenzuotų straipsnių rinkinys). Kaunas, 1998, p. 117–120.

25. Tamošiūnas K. Profesinio ir ikiprofesinio pedagogų rengimo sąveika: daktaro disertacija. Šiauliai, 1998.

THE MOTIVATION OF FUTURE TEACHERS LEARNING: PSYCHOLOGICAL PARAMETERS

Neringa Paliukaitė

Summary

The growth in mass of the higher education, when more and more members of society begin to satisfy their educational needs, encourages a student to be looked at as a subject, learning independently. Within this context of learning paradigm an initial motivation of student's learning is necessary.

The article analyses the motivation of students learning in VPU in various specialities (psychology and Lithuanian philology). By referencing to the most frequently used conceptions the concept of motive, motivation is discussed. Psychological parameters of the motivation of learning are accentuated: aspirations, value orientations, motives of further learning. The data of the research revealed that the majority of VPU students do not have inner motivation to work a pedagogical work. The aim of the research – to define the motivation of students learning in VPU by referencing to the accentuated psychological parameters of motivation of learning (aspirations, value orientations, motives of further learning). Investigatives: the investigation had been carried out in Vilnius Pedagogical University, in the faculties of pedagogy – psychology and Lithuanian philology. 340 investigatives participated in the research. 181 (53,23 proc.) investigatives were students of Lithuanian philology,

159 (46.76 proc.) – students of psychology. The technique of the research: during the quantitative research Beresnevičienė's (1995) questionnaire was used.

The research of VPU students indicated that the majority of students of this higher school do not have inner motivation to work a pedagogical work, they do not want to be teachers. The data of the research revealed that VPU students are motivated to study mainly by the wish to perfect themselves as personalities and accidental circumstances. Only 22,6 per cent of the respondents after having finished their studies would like to work as teachers of the speciality. The future psychology teachers especially lack pedagogical singleness.

After their studies VPU students would like to work as psychologists / lituanists (39,7 per cent), least of the respondents would like to have their own business (5 per cent). 50 per cent of students relate further studying with postgraduate studies and only 9,7 per cent would like to engage in self-education. VPU students gave the highest grades to these values: health, concord and love within the family, possibility to work a favourite job, possibility to grow as a personality; lowest grades – to possibility to rule others.

Įteikta 2004 08 25

Primta 2004 11 15